

BECCARIA'NIN HAPİS CEZASINA BAKIŞI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

AN ESSAY ON BECCARIA'S VISION OF IMPRISONMENT

Emine Eylem AKSOY RETORNAZ*

Özet: Bu çalışmanın amacı, *Suçlar ve Cezalar Hakkında* adlı eserinde ceza ve ceza adaleti hakkında yeni bir model öneren ve modern ceza hukukunun tohumlarını atan Aydınlanma Çağı düşünürü Beccaria'nın, söz konusu eserinde, hapis cezasına ilişkin ileri sürdüğü görüşlerinin incelenmesidir.

Anahtar Kelimeler: Beccaria, cezalar, hapis cezası

Abstract: The paper deals with the Beccaria's vision of imprisonment. Beccaria, a philosopher of the Enlightenment, had elaborated a new conception of crime and criminal justice in his treatise *On Crimes and Punishments*.

Keywords: Beccaria, punishment, imprisonment

Giriş

Cesaria Beccaria, 1764 yılında yazdığı *Suçlar ve Cezalar Hakkında*¹ adlı kitabıyla Avrupa'da büyük yankı uyandırmış ve bu eser modern ceza hukukunun temel kaynaklarından biri haline gelmiştir. *Suçlar ve Cezalar Hakkında* günümüzde hâlâ büyük ilgi görüyorsa bunun nedeni, Beccaria'nın ceza adalet sistemini yeniden şekillendirecek ve dönüştürecek düşünceler ileri sürmüş olmasıdır. Söz konusu eserde, kanunların kaynağı, nasıl yapılmalı ve nasıl yorumlanmaları gerektiğine, cezaların neden bir ihtiyaç olduğuna ve cezaların sahip olmaları gereken niteliklere değinilmiştir.

* Dr., Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Usul Hukuku Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi.

¹ Cesare Beccaria, *Suçlar ve Cezalar Hakkında* (Dei delitti e delle pene), çeviren Sami Selçuk, İmge Kitabevi, Ankara, 2004.

Bu çalışmada, esas ününü ölüm cezasının kaldırılması hakkındaki görüşlerine borçlu olan düşünürün ölüm cezası hakkında görüşleri değil, bu cezanın yerine önerdiği hapis cezasına nasıl baktığı incelenecektir.

Beccaria'nın *Suçlar ve Cezalar Hakkında* adlı eserinde hapis cezasıyla ilgili olarak ileri sürdüğü görüşlerini anlamak, yazarın düşün dünyasını şekillendiren çağa ışık tutmakla mümkün olacaktır. Bu nedenle Beccaria'nın hapis cezasına ilişkin görüşlerini incelemeden önce, eserin ortaya çıktığı dönem üzerinde durulacaktır. Genel olarak cezalar ve cezaların amacına ilişkin düşünceleri de kısaca incelenecektir.

I. Aydınlanma Çağı Düşünürü Beccaria

Avrupa'da, 18. yüzyılda, başta Montesquieu, Bentham, Rousseau, olmak üzere düşünürler, İlk Çağ ve Orta Çağ boyunca dinsel ve siyasi baskıların bir ürünü olan, insan onurunu göz ardı eden, aşırı katı cezalara ve monarşinin keyfi cezalandırma sistemine karşı çıkmışlardır. Akılcılık ve rasyonalite düşüncüleri üzerinde yükselen ve suçu rasyonel bir tercih olarak gören güçlü bir fikir akımının doğmasına neden olmuşlardır.²

Aydınlanma Çağı düşünürleri, hürriyet kavramının insanın sahip olduğu en temel varlığı olduğunun altını çizmişlerdir.³ Hürriyet en üstün hukuki değer olduğundan, kişinin hürriyetinden yoksun kılınması ona verilecek en ağır cezadır. Bu felsefeciler için işkence insan haysiyeti kavramı ile bağdaşmamaktadır. Bu yüzdendir ki cezalar, vücuda değil ruha uygulanmalıdır.⁴

Montesquieu, *Kanunların Ruhu* adlı eserinde, cezanın suçla orantılı olması fikrine üstünlük tanımaktadır. Ceza hürriyetin zıddıdır, acımasız ve keyfi cezalara yerine cezalar belirli ve ılımlı olmalıdır.⁵ Rousseau'ya göre ise Toplumsal Sözleşme'ye rıza gösteren özgür birey,

² Georges Picca, *La criminologie*, 8e édition, PUF, Paris, 2009, s. 84.

³ Jacques Leauté, *Les prisons*, PUF, *Que sais-je?*, Paris, 1968, s. 9.

⁴ Michel Foucault, *Surveiller et punir*, Gallimard, Paris, 1975, s. 163.

⁵ Ülker Gürkan, "Montesquieu ve Kanunların Ruhu", *AÜHFD*, cilt 40, sayı 1, 1988, s. 24; Pierre-Henri Bolle, "L'effet Montesquieu", *Erdoğan Teziç'e Armağan*, Beta Yayınevi, İstanbul, 2007, s. 25.

aynı zamanda söz konusu sözleşmenin koşullarını kabul etmiştir. Bu nedenle, kasten sözleşmeyi ihlal eden kişi özgürlüğünden vazgeçmiştir ve Sözleşme'yi ihlal ettiği için cezalandırılır.⁶

Beccaria, Aydınlanma Çağı'yla birlikte Avrupa'da esen değişim rüzgârlarından özellikle de Montesquieu ve Rousseau'nun fikirlerinin önemli ölçüde etkilenmiş bir Aydınlanma Çağı düşünürüdür.⁷ Yalnızca ceza hukuku alanında değil, gazetecilikten, kaçakçılığa, kokuların analitik olarak incelenmesine varan geniş bir yelpazede eserler vermiştir bir filozof ve ekonomisttir.⁸

Montesquieu ve Rousseau'nun izinden giden Beccaria, yeni bir ceza hukukunun temel ilkelerini ortaya koymuş ve ceza hukukunu ilk kez sistematikleştirmiştir.⁹ Beccaria, kişi özgürlüğü ve güvenliğiyle bağı nedeniyle ceza hukukunun öneminin farkındadır.

Beccaria'nın, asıl hedefi suç ve cezaya ve ceza yargılamasına ilişkin olarak *"yüzyıllardan beri birikmiş yargıları ortadan kaldırmaktır."*¹⁰ Aydınlanma Çağı'nda ortaya çıkan düşünce akımlarının çizgisinde, hükümetlerin suç ve ceza siyasetlerini gözden geçirmelerini sağlamak ve suç ve ceza siyasetinin gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Bu nedenle, Beccaria'nın eserinde kaleme aldığı düşüncelerin hedefinin hukuki bir hedeften ziyade siyasi bir hedef olduğunu söylemek yanlış olmaz.¹¹

Beccaria'ya göre, suçta ve cezada kanunilik ilkesini, yargılamaların hızlı ve adil olması, cezaların ılımlı olmaları gerektiği ve her türlü gayri insani muamele, işkence, gizli yargılamalar, keyfi muamelelerin yasaklanması, suçların ve cezaların orantılı olması adil bir ceza hukukunun anahtarlarıdır.

⁶ Leszek Lernell, "Réflexions sur l'essence de la peine privative de liberté : de certains aspects psychologiques et philosophiques de la peine de prison", Études en l'honneur de Jean Graven, Georg, Genève, 1969, s. 93.

⁷ Catherine Larrère, "Droit de punir et qualification des crimes de Montesquieu à Beccaria", Beccaria et la culture juridique des Lumières, études rassemblées par Michel Porret, Droz, Genève, 1997, s. 89.

⁸ Philippe Audegean, La philosophie de Beccaria, Savoir punir, Savoir écrire, Savoir produire, Vrin, Paris, 2010, s. 11.

⁹ Nicolas Catelan, L'influence de Cesare Beccaria sur la matière pénale moderne, Presses Universitaires d'Aix-Marseille, 2004, s. 5.

¹⁰ Beccaria, s. 23

¹¹ Catelan, s. 5.

Düşünürün ortaya koyduğu fikirler, genel anlamda Aydınlanma Çağı'nın fikirlerini yansıtmaktadır ve *Suçlar ve Cezalar Hakkında* adlı eseri de bu çerçevede değerlendirilmelidir.¹²

II. Cezalar ve Cezaların Amacı

A. Cezalandırma Hakkının Kaynağı

Beccaria, *Suçlar ve Cezalar Hakkında* adlı eserinde adalet sistemine, kanunların kaynağına kanun yapma tekniğine, cezalara ve cezaların amacına ilişkin, yeni bir anlayış ortaya koymuştur.¹³ Orta Çağ'da ceza verme hakkını hükümdarların ilahi bir kaynaktan kaynaklanan kutsal yetkilerine dayandıran görüşleri tümüyle reddetmiştir. Suç ve cezanın işlenen günaha oranla ölçülmesine karşı çıkan düşünür, düzgün işleyen bir hukuk sisteminin anahtarının dinsel kaynaklı bir adaletten anlayışı yerine, seküler bir adalet anlayışı olduğunu ileri sürmüştür.¹⁴ Suçlu, günahkâr değil toplum kurallarını ihlal eden bir bireydir. Bu nedenle, ceza kanunları hükümdarların mutlak güçlerini, dinsel bağnazlıkları, zenginlerin ya da asillerin çıkarlarını savunmak amacıyla tasarlanmış olmamalıdır. Kanunlar özgür insanlar arasında sözleşmelerden kaynaklanmalıdır.¹⁵

Ceza hukukunun temelleri artık hükümdara ya da kutsal olanla olan ilişkiye değil, toplumsal sözleşmeye dayanmaktadır.¹⁶ Cezanın gerçek ölçüsü failin amacı ya da günahının büyüklüğü değil, topluma verdiği zarardır. Düşünüre göre modern bir adalet, toplumsal sözleşmeyle siyasetin bileşiminden ibarettir. Kişi özgürlüğünü savunmasının altında yatan temel düşünce toplumsal sözleşme teorisidir. Özgürlükleri ve güvenliklerine riayet edilmesi için bir araya gelen insanların oluşturduğu toplumsal sözleşmenin ana hedefi bu ilkelerin korunmasıdır. Ceza verme hakkının temeli, toplumsal sözleşmeyle toplumun

¹² André Kuhn, "Du droit pénal d'avant Beccaria au droit pénal moderne", 300 ans d'enseignement du droit à Lausanne, Schulthess, Genève, 2010, s. 162.

¹³ Dönmezer Sulhi / ERMAN Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, 14. Bası, C. I, Beta Yayınevi, İstanbul, 1997, s. 52.

¹⁴ Denis Salas, "Ce que nous appelons punir", *Études*, 2011/3 Tome 414, s. 320.

¹⁵ Lynn Hunt, "Le corps au XVIIIe siècle, Les origines des droits de l'homme", *Diogene*, 2003/3 n° 203, s. 59.

¹⁶ Nur Centel / Hamide Zafer / Özlem Çakmut Yenerer, Türk Ceza Hukukuna Giriş, 7. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul, 2011, s. 26; Timur Demirbaş, Ceza Hukuku Genel Hükümler, 9. Bası, Seçkin Yayınevi, İstanbul, 2013, s. 62

yararına hürriyetinin olabildiğince küçük bir kısmını topluma terk eden bireyin güvenliğinin ve toplumun esenliğinin korunması¹⁷ ve toplumun diğer üyelerinin hürriyetlerini tehdit edenleri bastırmaktır.

B. Cezaların Amacı

Montesquieu'nün tümevarımsal ve deneysel yaklaşımını ve Rousseau'nun toplumsal sözleşmeye ilişkin görüşlerini yorumlayarak, ceza verme hakkının kaynağını toplumsal sözleşme ve ortak yarar eksenine oturtan Beccaria, bu görüşünün bir sonucu olarak faydacılık ve cezaların hafifletilmesi kavramlarını geliştirmiştir.¹⁸

Beccaria, *Suçlar ve Cezalar Hakkında* adlı eserinde tıpkı Montesquieu gibi suçları sınıflandırmaktadır. Beccaria'ya göre en ağır suçlar topluma karşı işlenen suçlardır, bu suçları kişilere karşı suçlar izler, son sırada ise toplumun huzuruna karşı işlenen suçlar yer almaktadır. Ancak cezalar bakımından böyle bir sınıflandırmaya rastlamak mümkün değildir. Eserin bölümleri arasında gezinirken Beccaria'nın hapis cezasını, zorla çalıştırmayı, gönüllü sürgünlüğü ceza olarak benimsediği görülür. Buna karşın, cezaların çeşitlerine veya para cezasının miktarına ilişkin esaslar metinde yer almamaktadır.¹⁹

Beccaria'nın ceza hukuku felsefesi her şeyden önce önlemeye dayalıdır.²⁰ Düşünür için cezanın amacı gelecekte işlenmesi muhtemel bir suçun önlenmesidir. Beccaria cezadan geleceğe yönelik bir fayda bekler. Suç işlendiği için değil gelecekte suç işlenmesinin önlenmesi için ceza verilmelidir. Düşünüre göre, cezanın genel önleme amacı ve özel önleme amacı olmak üzere iki temel amacı vardır. Cezanın özel önleme amacı suç işleyen bireyin tekerrür etmesini önlemektir. Cezanın genel önleme amacı ise diğer vatandaşların suç işlemesini engellemektir.²¹

¹⁷ Larrère, s. 111; Dönmezer/Erman, s. 52; Michel Porret, Beccaria. Le droit de punir, Michalon, Paris, 2003, s. 46.

¹⁸ Sami Selçuk, Beccaria'nın İnsanlığa Bildirisi, İmge Kitabevi, Ankara, 2004, s. 32; İlhan Üzülmüş, "Ceza Sorumluluğunun Esası ve Cezalandırmanın Amacına Dair Düşünce Hareketleri", *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. V, S. 1-4, 2001, s. 266.

¹⁹ Pierre Lascombes, "Beccaria et la formulation d'un ordre public moderne" Beccaria et la culture juridique des Lumières, études rassemblées par Michel Porret, Droz, Genève, 1997, s. 116.

²⁰ Porret, Le droit de punir, s. 47.

²¹ Mario A Cattaneo, "Les fondements philosophiques de la fonction de la peine chez Beccaria", Beccaria et la culture juridique des Lumières, études rassemblées

Suçlunun topluma verdiği zarar esas alınarak tayin edilecek ceza işlenen suçun niteliğine göre belirlenmeli ve sabit bir suç ve ceza dengesi kurulmalıdır.²² Diğer bir deyişle ceza işlenen suça orantılı olarak saptanmalı ve insancıl olmalıdır. Bu nedenle Beccaria, her türlü insanlık dışı muamele içeren cezalandırma şeklini tamamen reddeder.

Cezaların ağırlığından çok cezaların etkisi üzerinde durulması gerektiğini düşünür. Cezaların amacını sorgularken cezaların siyasi amacının başkalarını korkutmak olduğu sonucuna varmıştır. *“Cezaların siyasi amacı nedir? Belli ki başkalarını korkutmaktır”*²³ bu ifadeden, Beccaria'nın, genel önleme amacına üstünlük verdiği ve ceza teorisinin tamamıyla caydırıcılık ekseninde temellendiği anlaşılmaktadır.²⁴

Düşünür, cezaların caydırıcı olabilmeleri için kesin, hızlı ve şiddetli olmaları gerektiği düşüncesindedir. Düşünüre göre bir cezanın caydırıcı olabilmesi için en önemli ölçüt kesin olmasıdır.²⁵ Bir cezanın mutlak bir şekilde uygulanacağı kanaatinin toplumda egemen olması, bireylerin suç işlemekten önce düşünmelerine ve suç işlemekten caymalarına neden olacaktır.

Cezaları suçun işlenmesinden hemen sonra, hızlı bir şekilde verilmesi, toplumda cezadan kaçma ihtimalinin olmadığı izleniminin yaratılması cezanın caydırıcılığı açısından çok önemlidir. Beccaria bu hususu *“suçu önleyen en önemli frenlerden biri cezaların ağırlığı değil, cezaların kaçınılmaz olmalarıdır”*²⁶ şeklinde ifade etmektedir.

Nihayet, bir cezanın caydırıcı bir etki yaratması için şiddetli olması gerekmektedir. Beccaria'ya göre cezaların şiddetinden anlaşılması gereken suçlunun o suçu işlemekle elde ettiği faydadan daha fazla bir fayda elde edilmesi gerekliliğidir. Bu nedenledir, cezaların işlenen

par Michel Porret, Droz, Genève, 1997, s. 83.

²² Osman Dolu, “Rasyonel Bir Tercih Olarak Suç: Klasik Okul Düşüncelerinin Suçu Açıklama Ve Önleme Kapasitesinin Değerlendirilmesi”, *Polis Bilimleri Dergisi*, C. 11, S. 4, s. 99.

²³ Beccaria, s. 86.

²⁴ Pires Alvaro, “Beccaria, l'utilitarisme et la rationalité pénale moderne”, *Histoire des savoirs sur le crime et la peine. Tome II : La rationalité pénale et la naissance de la criminologie*, Debuyst Christian, Digneffe Françoise, Labadie Jean-Michel / Pires Alvaro P (éds), Les Presses de l'Université de Montréal, Les Presses de l'Université d'Ottawa, De Boeck Université, 1998, S. 129.; Cattaneo, S. 84

²⁵ Dolu, s. 99.

²⁶ Beccaria, s. 129.

suçla orantılı gerekir. Zira orantısız cezalar suç-ceza dengesini bozacaktır. Cezanın işlenilen suça göre çok ağır olması halinde gerek bireyde gerekse toplumda hakkaniyete uygun davranılmadığı kanaati oluşacaktır. Cezanın işlenilen suça göre hafif olması halindeyse, caydırıcılık etkisi yaratılamayacağından suç rasyonel bir tercih haline gelecektir.²⁷

Beccaria, cezaların amacını ağır suçlar ve siyasal suçlar bakımından farklı olarak belirler. Ağır suçlarda cezanın caydırıcılığı ön plandadır. Siyasal suçlar söz konusu olduğundaysa cezanın asıl hedefi suçlunun ıslahıdır. Ancak suçlunun ıslahını modern anlamda suçlunun yeniden topluma kazandırılmasına yönelik iyileştirme faaliyetleri olarak anlamamak gerekir. Beccaria için cezanın ıslah edici olması caydırıcılığı kapsamında daha hafif olmasından ibarettir.²⁸

III. Hapis Cezası

Cezalara ilişkin görüşlerini yukarıda açıklanan şekilde ortaya koyan Beccaria, ağır ve ılımlı olmayan bir ceza olarak gördüğü ölüm cezasının kaldırılması yönündeki düşüncelerini desteklemek için bu cezaya seçenek bir ceza önermek zorundadır. Zira ölüm cezasının kaldırılması bir toplumda cezalandırılmaya ilişkin bir tartışma yaratacaktır. Bulduğu çözüm ise hapis cezasıdır. Düşünürce göre ceza hukukunun gelişmesi hapis cezası ve zorla çalıştırmanın yaygınlaşmasıyla mümkün olacaktır.²⁹

Beccaria, kişinin hürriyetinden yoksun kılınmasını bir ceza olarak gördüğünü açıkça söyler.³⁰ Ceza yargılaması tedbiri olarak gördüğü tutuklamayı ve hapis cezasını birbirinden ayırır. Tutuklama, Beccaria'ya göre kişi güvenliği ilkesi ile bağdaşmadığı için yalnızca bazı hallerde, istisnai olarak başvurulması gereken bir tedbirdir.³¹ Tutuklama bir hakkı ihlal ettiğinden, mutlaka haklı bir gerekçeye dayanmalıdır.³²

²⁷ Pires, s. 83.

²⁸ Pires, s. 130.

²⁹ Porret Michel, "Les lumières et la modernité pénale", Un droit pénal postmoderne, sous la direction de Michel Massé, Jean-Paul Jean, André Giudicelli, PUF, Paris, 2009, s. 66.

³⁰ Beccaria, s. 140

³¹ Beccaria, s. 136.

³² Francis Edward Devine, "Cesare Beccaria and the Theoretical foundation of mo-

Tutuklu için insancıl koşullar ister³³. Zira haksız yere tutuklanan kişi serbest bırakıldığında tutuklama onda hiç bir aşağılanma ve utanç izi bırakmamalıdır.

Beccaria'nın ölüm cezası yerine önerdiği hapis cezasının modern anlamda bir ceza türü olarak yorumlanıp yorumlanamayacağı sorusu akla gelebilir. Aşağıda da açıklanacağı üzere Beccaria'nın hapis cezasını kavramını modern anlamda bir hapis cezası olarak değerlendirmek zordur, bu ceza, cezaevinde sürekli bir esaretten ibarettir.³⁴

A. Hapis Cezasının İşlevi

Beccaria, neden hapis cezasını tercih ettiğini açıklarken öncelikle hapis cezasının etkisi üzerinde durur. Düşünre göre hapis cezası hızlı bir ölümden daha etkilidir.³⁵ Bu etkiyi ise ömür boyu süren hapis cezasının ölüm cezasından daha ıstırap verici olmasıyla açıklar. Beccaria'ya göre, hapis cezasının önleyici etkisi duvarlar ardında yaşananlardan kaynaklanır. ıstırap hapis cezasının temelidir. Beccaria göre, hayat yorgunu, bezgin ve acınası bir durumdaki umutsuz bir kişi için ölüm bu durumdan kurtulmak için umutsuz bir çareyken³⁶, hapis-hane bu umutsuzluğu sona erdirmez, başlatır.³⁷

Ölüm cezasında çekilen ıstırap ölüm cezasının infaz anı ile sınırlanmıştır. Hapis cezasında ise bu ıstırap ölüm cezasından farklı olarak zamana yayılmıştır; *"bu cezanın yol açtığı bütün mutsuz anlar bir araya getirildiğinde büyük olasılıkla daha ağır bir cezadır. Zira, bu mutsuz anlar, hükümlünün bütün yaşamı boyunca sürerler"*.³⁸ Beccaria'ya göre "suçu iş-

33 "dern penal jurisprudence", New England Journal on Prison, S. 8, 1981, s. 19.
34 "Ne zaman ki acıma ve insancıl olma duyguları demir kapılardan içeri sızarlar ve adaletin acımasız ve amansız görevlilerine / zindancılara egemen olurlar, yasalar da işte o zaman yurttaşları tutuklama konusunda daha zayıf kanıtlarla yetinebilirler", Beccaria, s. 150.

34 Barbara Esposito / Lee Wood, Prison Slavery, Committee to Abolish Prison Slavery, 1982, s. 37.

35 Julien Damon, "Cesare Beccaria (1738-1794)", Informations Sociales, 2005/7, n° 127, s. 21.

36 Beccaria, s. 139.

37 Georgia Bechlivanou Moreau, Le sens juridique de la peine privative de liberté au regard de l'application des droits de l'Homme dans la prison, www.prison.eu.org/IMG/pdf/these_gbm_2008.pdf.

38 Beccaria, s. 140.

lemekle elde edebileceği yarar ile kendi özgürlüğünü bütünüyle ve sonsuza dek yitirme tehlikesi arasında bunları düşünerek bir seçimde bulunmayan hiç bir insan yoktur".³⁹

Bu durum, ise yazara göre benzersiz bir fayda sağlar. Pek çok insan ölüm karşısında metaneti korumayı başarabilir, ancak pek az insan uzun süre hapsedilmeden kaynaklanan sefaletle katlanamaz. Bu nedenledir ki ömür boyu hapis cezası, bir ölüm cezası tehdidine rağmen suç işleme kararında olan kişi üzerinde caydırıcı etki yaratabilir. Toplumun kalanına gelince, ömür boyu hapis cezasını çeken bir suçluyu gözlemlemek, bir ölüm cezasının uygulanmasının sağladığı önleme etkisinden daha fazla bir etki sağlar.⁴⁰ Beccaria'ya göre makul hiçbir insan, suç kendisine ne çıkar sağlarsa sağlasın hürriyetinden tamamen yoksun kalmayı seçmeyecektir.⁴¹ Böylece en kararlı suçlu bile tekrerrür etmeyecektir.

Hapis cezası, uzak bir esaret olan ve bu nedenle hiçbir caydırıcılığı bulunmayan sürgün cezasından da daha etkilidir. Ayrıca, hapis cezasının benimsenmesi halinde adli hata halinde bu hatanın giderilmesi de mümkün olacaktır.⁴²

Ceza adalet sistemini insancıl kılmak için sarf ettiği çabalara rağmen Beccaria'nın cezaların caydırıcılığına ilişkin görüşlerinin döneminin suç ve ceza siyasetini suçluya ıstırap çekirtmeye dayanan caydırıcılık eksenli bir ceza adaleti anlayışına yönelttiğini söylemek yanlış olamayacaktır.⁴³

B. Hapis Cezasının İnfazı

Beccaria, ölüm cezası yerine hapis cezasını önerirken döneminin cezaevlerinin koşullarının etkisi altındadır. Gerçekten de 17. yüzyılın sonuna kadar devam eden süreçte, hapsedilme bir cezalandırma biçimi-

³⁹ Beccaria s. 139

⁴⁰ Devine, s. 18.

⁴¹ Beccaria, s. 50.

⁴² Porret, Le droit de punir, s. 103

⁴³ Pires, s. 43; Richard Dubé / Jean-François Cauchie, "Enjeux autour de l'évolution du droit criminel moderne Quand les variations de la périphérie défient l'autorité redondante du centre", Déviance et Société, 2007/4, Vol. 31, s. 473.

mi olarak görülmemektedir. Hapishaneler hapis cezasının infaz edildiği kurumlar olmaktan çok, yargılanacak kişinin yargılama sırasında hazır bulunmasını sağlamak üzere tutulduğu yerler olarak kullanılmaktadır.⁴⁴

Beccaria, bir tür depo olarak kullanılan döneminin cezaevlerinin kötü koşullarının farkındadır. Nitekim, eserinin giriş kısmında “*zindanların içler acısı görünüşleri, bunların dehşet vericiliğini ve korkunçluğunu arttıran baskılara*”⁴⁵ karşı çıkmayan yargıçları eleştirir.

Beccaria'nın suçlunun bağnazlıktan ve kendini beğenmişlikten ancak “*zincirler, tomruklar, sürgit sopa altında ve demir parmaklıklar arkasında*”⁴⁶ kurtulacağını belirtmesi, nasıl bir cezaevi istediğinin işarettir. Cezaevini suçlunun gözetilip tutulduğu yerden çok bir işkence yeri olarak görür. Mahpusun hapishaneden kurtulması ise ancak ölümü ile mümkün olacaktır. Hapis cezası bir tür kölelik, sürekli bir esaret halidir.⁴⁷ Bu görüşlerden tıpkı dönemin cezaevi anlayışına uygun olarak, hapishanelerin kötü koşullarını kabul ettiği hatta desteklediği sonucuna varmaktayız.

Düşünür, bir yandan suçlunun her şeyden önce bir insan olduğunun göz önünde bulundurulmasını ve fiziksel işkencenin kaldırılmasını isterken⁴⁸ öte yandan ruha yapılan işkenceyi meşru görmektedir. Bu hususu “*cezaların oranları öyle seçilmelidir ki bunlar insanların ruhları, zihinleri üzerinde pek çok kalıcı ama suçlunun bedeni üzerinde en az iz bırakan biçimde olsunlar*”⁴⁹ şeklinde ifade etmektedir.

Kanaatimize göre Beccaria hapishaneye ve hapis cezasına ilişkin görüşleri çelişkilidir. Eserin cebir şiddet ve zor kullanmalar üzerine olan bölümünde kan parası adı altında insan öldürenlerin para cezasına çarptırılarak cezalandırılmasına, fakir insanların hayatının satın alınacak birer nesneye dönüştürüldüğünü söyleyerek karşı çıkar.

⁴⁴ Thorsten Sellin, “Un regard sur l’histoire de la prison”, Les nouvelles méthodes de restriction de la liberté dans le système pénitentiaire, Actes du deuxième Colloque international de la FIPP, Ulm, 17-22 avril 1967, s. 1.

⁴⁵ Beccaria, s. 24.

⁴⁶ Beccaria, s. 139.

⁴⁷ Beccaria, s. 139.

⁴⁸ Vasfi Raşit Seviğ, *Askerî Adalet*, İkinci Kitap, Ankara, 1956, s. 26.

⁴⁹ Beccaria, s. 70.

Yasaların insanları göz ardı etmesi ve onu bir nesneye dönüştürmesi halinde ortada özgürlükten eser kalmayacağını ifade ederek, insan onurunu ön plana çıkarır.⁵⁰ Oysa, söz konusu olan mahpus olduğunda onu bir hizmet hayvanına dönüştürmekte ve insan onurunu göz ardı etmekte bir sakınca görmez. Düşünüre göre, cezaevinde hayvana dönüşen insan topluma “verdiği zararı” *“kendi yorucu çalışmasıyla giderip onarır.”*⁵¹

Buna karşın, tehlikeli olduğunu söylediği suçlunun ancak her şeye rağmen “bir insan” olduğunun da altını çizer. İnsan olduğu içindir ki suçlunun “yeniden ıslahı lazımdır”. Hayvana dönüşen ruhu üzerinde kalıcı bir iz istediği suçlunun nasıl yeniden topluma kazandırılacağı ise bir bilmedir.⁵²

Bu satırlar okunduğunda BECCARIA’yı hapisane koşulları ve bu koşulların iyileştirilmesiyle ilgilenen bir düşünür olarak değerlendirmek zordur. Beccaria’nın hapis cezasına ilişkin görüşleri, kanaatimizce, faydacılık ve caydırıcılık düşüncelerinin gölgesinde kalmaktadır.

Sonuç yerine

Beccaria’nın ceza hukuku alanında çığır açan düşüncelerinin bugün de modern ceza kanunlarının ana ilkelerini oluşturmaya devam ettiği hususunda kuşku yoktur.⁵³ Bununla birlikte, Beccaria’nın hapis cezasına ilişkin görüşleri günümüz okuyucusu için reformcu kimliğini hapisanenin kapsamında bıraktığı izlenimini doğurmaktadır.

Beccaria’nın hapis cezasına ilişkin görüşleri çağdaşları tarafından eleştirilmesine neden olmuştur. Diderot, Beccaria’yı ölüm cezası yerine hapis cezasını önerirken kendisiyle çeliştiği gerekçesiyle eleştirir. Diderot’a göre ölüm cezasının kaldırılması ve yerine hapis cezasının getirilmesiyle ceza hukuku daha insancıl bir hukuk dalı olmayacaktır.⁵⁴

⁵⁰ Audegean, s. 120.

⁵¹ Beccaria, s. 138

⁵² Selçuk, s. 56; Paul Savey-Casard, “Le deuxième centenaire du traité des delits et des peines”, Revue de science criminelle et de droit comparé, 3/1964, s. 506.

⁵³ Jean-Philippe Dunand / Céline Tritten, “Un code pénal pour le bonheur des hommes ou de l’apport de Cesare Beccaria au mouvement de codification”, Du monde pénal, Mélanges en l’honneur de Pierre-Henri Bolle, Collection Neuchateloise, Helbing&Lichtenhahn, 2006, s. 21.

⁵⁴ Florent Guénard, “La liberté et l’ordre public: Diderot et la bonté des lois”, Revue

Beccaria mahpusu hayvana dönüştürürken, aynı dönemde İngiliz filantrop John Howard 1777, yılında yayınladığı kitabında Avrupa'da ceza ve tutuklevlerinin kötü koşullarına dikkat çeker. Howard'a göre mahpuslar her şeye rağmen insan olma vasıflarını korurlar. Ancak insana yakışır bir biçimde muamele edildiğinde topluma kazandırılmaları mümkün olacaktır.⁵⁵

Ancak yine de Beccaria'nın hapis cezasına ilişkin görüşlerinin eserin yazıldığı çağın koşulları kapsamında değerlendirilmesi gerektiği de unutulmamalıdır.

KAYNAKLAR

- Audegean Philippe, *La philosophie de Beccaria, Savoir punir, Savoir écrire, Savoir produire*, Vrin, Paris, 2010.
- Beccaria Cesare, *Suçlar ve Cezalar Hakkında (Dei delitti e delle pene)*, çeviren Sami Selçuk, İmge Kitabevi, Ankara, 2004.
- Bechliyanou Moreau Georgia, *Le sens juridique de la peine privative de liberté au regard de l'application des droits de l'Homme dans la prison*, www.prison.eu.org/IMG/pdf/these_gbm_2008.pdf.
- Bolle Pierre-Henri, "L'effet Montesquieu", Erdoğan Teziç'e Armağan, İstanbul, Beta Yayınevi, 2007, s. 25-30.
- Catelan Nicolas, *L'influence de Cesare Beccaria sur la matière pénale moderne*, Presses Universitaires d'Aix-Marseille, 2004.
- Cattaneo Mario A, "Les fondements philosophiques de la fonction de la peine chez Beccaria", *Beccaria et la culture juridique des Lumières, études rassemblées par Michel Porret, Droz, Genève*, 1997, s. 83-88.
- Centel Nur / Zafer Hamide/ Çakmut Yenerer Özlem, *Türk Ceza Hukukuna Giriş*, 7. Bası, Beta yayınevi, İstanbul, 2011.
- Damon Julien, "Cesare Beccaria (1738-1794)", *Informations Sociales*, 2005/7 n° 127, s. 21.
- Demirbaş Timur, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 9. Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2013.
- Devine Francis Edward, "Cesare Beccaria and the Theoretical foundation of modern penal jurisprudence", *New England Journal on Prison*, S. 8, 1981, s. 8-21.

de Métaphysique et de orale, 2005/1, s.120.

⁵⁵ John Howard, *L'état des prisons, des hôpitaux et des maisons de force en Europe au XVIIIe siècle*, trad. nouv. et éd. critique par Christian Carlier et Jacques-Guy Petit, Ed. de l'Atelier, Ed. Ouvrières, Paris, 1994, s. 33.

- Dolu Osman, "Rasyonel Bir Tercih Olarak Suç: Klasik Okul Düşüncelerinin Suçu Açıklama Ve Önleme Kapasitesinin Değerlendirilmesi", *Polis Bilimleri Dergisi*, C.11, S.4, s. 90-120.
- Dube Richard / Cauchie Jean-François, "Enjeux autour de l'évolution du droit criminel moderne Quand les variations de la périphérie défient l'autorité redondante du centre", *Déviance et Société*, 2007/4, Vol. 31, s. 465-485.
- Dönmezer Sulhi / Erman Sahir, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*, C. I, 14. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul, 1997.
- Esposito Barbara / Wood Lee, *Prison Slavery, Committee to Abolish Prison Slavery*, 1982.
- Foucault Michel, *Surveiller et punir*, Gallimard, Paris, 1975.
- Guenard Florent, "La liberté et l'ordre public: Diderot et la bonté des lois", *Revue de Métaphysique et de morale*, 2005/1, n°45, s. 109-125.
- Gürkan Ülker "Montesquieu ve Kanunların Ruhu", *AÜHFD*, C. 40, S. 1, 1988, s. 9-31.
- Howard John, *L'état des prisons, des hôpitaux et des maisons de force en Europe au XVIIIe siècle*, trad. nouv. et éd. critique par Christian Carlier et Jacques-Guy Petit, Ed. de l'Atelier, Ed. Ouvrières, Paris, 1994.
- Hunt Lynn, "Le corps au XVIIIe siècle, Les origines des droits de l'homme", *Diogenes*, 2003/3, n° 203, s. 49-67.
- Kuhn André, "Du droit pénal d'avant Beccaria au droit pénal moderne", 300 ans d'enseignement du droit à Lausanne, Schulthess, Genève, 2010, s. 161-176.
- Larrère Catherine, "Droit de punir et qualification des crimes de Montesquieu à Beccaria", *Beccaria et la culture juridique des Lumières*, études rassemblées par Michel Porret, Genève, Droz, 1997, s. 89-108.
- Lascoumes Pierre, "Beccaria et la formulation d'un ordre public moderne" *Beccaria et la culture juridique des Lumières*, études rassemblées par Michel Porret, Genève, Droz, 1997, s. 109-117.
- Leaute Jacques, *Les prisons*, PUF, Que sais-je?, Paris, 1968.
- Lernell Leszek, "Réflexions sur l'essence de la peine privative de liberté: de certains aspects psychologiques et philosophiques de la peine de prison", *Études en l'honneur de Jean Graven*, Georg, Genève, 1969, s. 91-106.
- Picca Georges, *La criminologie*, 8e édition, PUF, Paris, 2009.
- Pires Alvaro, "Beccaria, l'utilitarisme et la rationalité pénale moderne", *Histoire des savoirs sur le crime et la peine. Tome II : La rationalité pénale et la naissance de la criminologie*, Debuyst Christian, Digneffe Françoise, Labadie Jean-Michel / Pires Alvaro P. (éds), *Les Presses de l'Université de Montréal, Les Presses de l'Université d'Ottawa, De Boeck Université*, 1998.
- Porret Michel, *Beccaria. Le droit de punir*, Michalon, Paris, 2003.
- Porret Michel, "Les lumières et la modernité pénale", *Un droit pénal postmoderne*, sous la direction de Michel Massé, Jean-Paul Jean, André Giudicelli, PUF, Paris, 2009, s. 59-72.
- Salas Denis, "Ce que nous appelons punir", *Études*, 2011/3 Tome 414, s. 319-330.
- Savey-Casard Paul, "Le deuxième centenaire du traité des délits et des peines", *Revue*

de science criminelle et de droit comparé, 3/1964, s. 497-507.

Selçuk Sami, Beccaria'nın İnsanlığa Bildirisi, İmge Kitabevi, Ankara, 2004.

Sellin Thorsten, Un regard sur l'histoire de la prison, in: Les nouvelles méthodes de restriction de la liberté dans le système pénitentiaire, Actes du deuxième Colloque international de la FIPP, Ulm, 17-22 avril 1967, s. 97-108.

Seviş Vasfi Raşit, Askerî Adalet, İkinci Kitap, Ankara, 1956, s. 26.

Üzülmez İlhan, "Ceza Sorumluluğunun Esası ve Cezalandırmanın Amacına Dair Düşünce Hareketleri", *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.: V, Sayı: 1-4, Erzincan, 2001, s. 259-294.